

ישראל עזרת

המת הטהור שמתמא אחרים

פידוע מצוות טמאה וטהרה נכללים בחקים, שלמעלה מטעם ודעת. ובפרט פרה אדומה שטעמה נסתר ורק בודדים, כמשה רבינו ורבי עקיבא עליהם השלום ידעו את סודה. בטוי להעלם הגדול סביב מצוה זו, נראה ללמד מדברי בעל ספר החנוך במצוה זו (מצוה שצו) "אף על פי שמלאני לבי לכתב רמזים מטעמי המצות שקדמו על צד הפשט, עם ההתנצלות שהמלאכה לחנך בה בני והנערים חבירו ישמרם אל, במצוה זו רפו ידי ואירא לפצות פי עליה כלל גם בפשט, כי ראיתי לרבותינו זכרונם לברכה האריכו הדבור בעמק סודה וגודל ענינה, עד שאמרנו (מדרש תנחומא חקת, ו), שהמלך שלמה השיג לדעת ברבוי חכמתו כל טעמי התורה חוץ מזו, שאמר עליה (קהלת ז, כג), אמרתי אחקמה והיא רחוקה ממני. גם אמרו במדרש רבי תנחומא (שם, ח), רבי יוסי ברבי חנינא אומר, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אני מגלה טעם פרה אדומה ולא לאחרים, וכיוצא באלו הדברים רבים" וכו' [ובהמשך דבריו מבאר מהו אותו סוד גדול ונעלם בעשיית הפרה].

ולהבין מדוע הסתרה זו היא דוקא בעניני טהרה ובפרט בפרה אדומה? **עוד להבין**, בדרשת חז"ל (ברכות סג ע"ב; שבת פג ע"ב; גיטין נו ע"ב) על הפסוק מענין טמאת אהל המת והטהרה על ידי אפר פרה (יט, יד) "זאת התורה אדם כי ימות באהל" וגו', "אמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר, זאת התורה אדם כי ימות באהל". ודרשה זו הובאה גם ברמב"ם בהלכות תלמוד תורה (פ"ג ה"ב). ולהבין מה ראה ריש לקיש לדרוש כך את הפסוק, העוסק בענין טמא מת ששוכב באהל?

עוד נראה לתת את הדעת לחדוש נפלא שמוכא בחז"ל, כי על אף שהמת עצמו נקרא "אבי אבות הטמאה" (עין רש"י יב, כב) והנוגע בו נטמא בטמאת מת ונחשב לאב הטמאה ועליו להטהר באפר פרה, **המת עצמו, אינו טמא כלל**, וכמוכא בילקוט שמעוני (במדבר יט, רמז תשא) "הנוגע במת (יט, יא) - נוגע במת טמא ואין מת עצמו טמא. נוגע במת טמא ואין בנה של שונמית טמא. אמרו, בנה של שונמית כשמת כל שהיה עמו בבית טמא שבעת ימים, וכשחיה היה טהור לקדש, חזרו ונגעו בו וטמאוהו הם. הרי זה אומר מטמאין לא טמאוני ואתה טמאתני". ומקור הדברים בספרי זוטא פרשת חקת (אות יא) [האריכו רבים בדברי הספרי זוטא. וב"מגן אברהם" ביני רענן מכאן שנופקא מינא מזה, שבתחית המתים לא יצטרכו המתים הנזה (עין נדה ע"ב), כי הם עצמם לא נטמאו (ועוד עין תוספות בנדה שם)].

ולהבין מדוע המת שמתמא אחרים בטמאה חמורה מפל הטמאות, הוא עצמו אינו טמא?

למה המת עצמו אינו טמא?

ולכאור כל זה נראה להקדים מהמוכא בספרים, שבכל מארע קשה שבא לאדם, הדבר המצער ביותר הוא תחושת העול - המחשבה שהצער לא מגיע לו כלל ולחנם הוא סובל. וככל שמסקנותיו מובילות אותו לקבע שהקשיים והיסורים באו לו שלא באשמתו, מתעצמים בו היגיון והעצב על חסר הצדק שנעשה עמו לפי דעתו. וככל שמתברר לאדם שהצרה הגיעה לו בצדק, מתגמד הפאב הכרוך באותו מארע וקל לו לקבל עליו את הדין.

וכאשר פוקדים את האדם יסורים, עלולה לעלות מחשבות שחלילה נעשה לו עול, כי לפי הערכתו לא עבר עברות שמצדיקות ענשים כאלו, ולפי חשבונו יש חוטאים גדולים ממנו. ואף אם אינו מאלו החושבים את מעשיהם הרעים למצוות גדולות, שעל כגון אלו אמר שלמה המלך עליו השלום (משלי יב, טו) "דרך אויל ישר בעיניו" אלא הוא מאלו הנאמר עליהם בהמשך הפסוק "ושמע לעצה חכם" - מקבל מוסר ושומע למורים ולמחנכים, עם זאת גם על אנשים רגילים נאמר (שם כא, ב) "כל דרך איש ישר בעיניו". כשמגיעה התאונה, כבר אינו שוקל לנכון את מעשיו, והיצר משחד אותו שהדבר אינו חמור... ושאר טעוני הכל. אך, פהמשך הפסוק, "ותכן לבות ה'" והקב"ה יודע היטב את כוחותיו ויכולותיו. וגם אם לו יציר שהוא נקי יותר גם מאלו, אינו יכול לדעת לאיזה תקון של חטא מגולגלים קודמים נשלח לעולם הזה, ולכן עליו לעבור את כל מה שעובר (והרחבנו בהן בעבר ראה מאמר "תנאים מקדימים להסקת מסקנות")

אך יש מצב שעל אף היסורים הקשים והאימים שעובר, אין לו כלל תחושת עול ויכרוך לו שהכל מגיע לו, ואין מדבר בצדיקים אלא ברשעים וברמת רשעות וסבל גבוהה ביותר, מצב זה הוא **מצבם של המתים**.

כי כאשר אדם עוזב את העולם, מראים לו שכל מה שעבר עליו, כל צער בעולם הזה והפאב שעתידי לבוא עליו פאשר יתמרק בגיהנם הכל נעשה לפי חשבון מדיק, ולא היה בהם כל עול. ולכן על אף שעל הנפטרים לתת דין וחשבון על מעשיהם, ועמק הדין הוא איום ונורא, וגם הרשעים הגדולים ביותר, שתהליך הנקוי שלהם הוא ארוך וחמור ביותר, על אף הפאב הנוראי, אין להם תחושת עול ואותה הסתרה שלותה אותם בעולם הזה אין לה זכר בעולם הגמול. וכמוכא בחז"ל (ערוכי יט ע"א) על הרשעים בגיהנם, שבעצומם של היסורים הקשים

מחשפת הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זיע"א

"השקית את העדה ואת בעירם" (כ, ח), פירש רש"י מלמד שהם הקב"ה על מוונם של ישראל. מקשים מנא ליה לרש"י ללמד שהם וכו' דילמא לכך נאמר "השקית את העדה ואת בעירם" כי כך היתה שאלת ישראל שאמרו "למה נמות אנחנו ובעירנו". ועוד יש להקשות דמילתא דפשיטא היא שהקב"ה נותן לכל בריה די מחסורה והוא ברחמי זון מפרגי ראמים עד ביצי בנים (שבת דף ק"ז ע"ב).

וי"ל שהצדק רש"י לפרש כך משום שהיה מקום למעות ולומר דישאל לא היו זוכים וכא להם מים בזכות הבהמות, כמו שמצינו בעובדא דאלכסנדרוס מוקדון (ניקרא נבה כ"ז א') תיבון, בגין בעירא דיקי מיטרא נחית (שהנשם יורד להם בזכות הבהמות הדקות שבמדינתם ולא בזכותם, משום שהיו רשעים והיו מעותים את המשפט. עין שם במדרש - הערת המעתיק), אדם ובהמה - אדם בזכות בהמה - תושיע ה', והייתי אומר שאף כאן השמיענו הכתוב "ואת בעירם" לומר שבזכות הבהמות היו המים לישראל, משום הכי כתב רש"י מלמד וכו' דמכתב ואת בעירם, מוכח שהבהמות היו טפלים להם, דאי לא הכי היה לו לומר והשקית את העדה ובעירם, כמו שאמרו ישראל "למות שם אנחנו ובעירנו" בלא את.

ואין הכי נפו אפשר לומר שפונת ישראל היתה כך, אף אם אין לנו זכות היה לו להושיענו בזכות הבהמות, והיה די שהקב"ה ישיב "השקית את העדה" ותו לא, וממילא ישנו הבהמות נמי ולמה חזר לומר "ואת בעירם" אלא ודאי ללמדנו שהם הקב"ה וכו'.

שעוברים עליהם למרוק עונותיהם בעולם הזה, מודים ומצדיקים את הענש, ואומרים רבוננו של עולם, פה דנת, פה זפית, פה חייבת, פה תקנת גיהנום לרשעים, וגן עדן לצדיקים" וכו'.

מספרים על צדיק קדוש אחד זיע"א שראה פעם שמוציאים נפטר מאחד הבתים ללוות אותו בדרך האחרונה, אמר, דעתו של האיש הזה תנוח עליו... אמרו לו, כבוד רבינו, הרי כלנו יודעים שהאיש הזה בעל עברה גדול, וכעת יהא עליו לשלם על מעשיו. אמר להם הצדיק, אף על פי כן, אמנם הוא יסבל ויענש, אבל תחושות העול שהסתובב עמם במהלך חייו, מעתה כבר לא יהיו לו ויבין שהכל היה מגיע לו. ובדבר הזה תנוח עליו דעתו.

בעולם הזה התהלך עם משא כבוד של שאלות,

שנצטצטברו ככל שחלפו ימיו בעולם הזה, והעיקר על נפשו, הכבידו את צעדי ולוו אותו עד שעצם את עיניו. ומעת עלות נשמתו לבית דין של מעלה, כל המשא נעלם, הכל בהיר ונהיר לו, כבר לא זקוק למענה, כי למעלה מתברר לו שלא היו שאלות כלל [כמובן שגם בעולם הזה נתן לסלק את תחושות העול, באמונה שהכל לפי השבון והכל לטובתו, והרחבנו על כך בעבר במאמר "שמחת הצדיקים" בפרשת שמייני].

נקדים דבר נוסף, שפידוע הטמאה היא רחוק מהקדשה. וכן עצבות, וכיבוד זה שמקורה בתחושות עול, מרחיקים את האדם מהשם יתברך וככל שיהודי יודע שכל מעשי השם עמו הם בצדק ובמשפט, גדלה קרבתו אליו ית'.

על פי הקדמות אלו נראה להסביר את הדברים בדרך אפשר. אדם השרוי בקרבת המת, שורה עליו עצבות (עין "העצם דבר" ה, ח). וכאמור, עצבות היא רחוק מהשם. וכאשר אדם נטמא ובפרט למת, אינו יכול להפגס למחנה שכינה ולא זו בלבד אלא שגם מטמא אחרים הבאים עמו במגע, וככל שהקרבה למת גדולה כך הטמאה גדולה [וכך בסדר יורה, שהאב עושה ראשון וכו' ובמצבים שונים גם שלישי ורביעי, ולדעת רבי עקיבא יש גם חמישי עין פסחים יח ע"ב ועוד]. אך המת עצמו, שאינו רחוק מהשם יתברך ומה גם שאין לו את אותה עצבות הפרוכה בהרגשת עול, בידועו שהכל לפי חשבון, דין הוא שהוא עצמו לא יהיה טמא.

[כמובן שהמת הרשע סובל כעת מתחושות קשות יותר, ובפרט בצער ההחמצה, בהבינו שלא נצל את זמנו בעולם הזה כראוי, ובמקום לצבור זכיות שיתממשו בחיי נצח ויעשירו אותו בעשר ואשר אמתי, בזבו את חייו להבלי העולם הזה. די להזכיר את דבריו של הגר"א זיע"א, שפאשר יראו לאדם את הגן עדן המגיע לו על מעשיו הטובים ואת הגיהנם על מעשיו הרעים, יגדל צערו בראותו את הגן עדן יותר מצער הגיהנם, כי ידע אל נכון כמה יכל בעולם הזה להתעשר בענג רוחני שאין קדמתו בעולם הזה לענג. אלא שצער כזה לא מהנה רחוק מהשם יתברך כתחושת העול, אדרבה צער ההחמצה בעולם הזה, מקרב את האדם לשכינה, בהבינו את משרת חיו בעולם הזה ומביאו לנצל את זמנו להתקדש ולתת את הדעת לצבור עוד ועוד זכיות לעולם הבא, כי יבין שהעולם הזה הוא מכרה זהב לאשר שממנו יתפרנס בחייו האמתיים בעולם הנצח. צער ההחמצה מבזבז חיו, גם ירפאו כל צער אחר ויסיעו לו לעבור קשיים בשלונה, בהבינו שהכל נועד לטובתו, למק את נפשו מעונותיו].

שאלנו: מדוע הסתרה של המצות הם ביותר בעניני טהרה ובפרט בפרה אדומה, שענינה טהרת מת. ועל פי האמור, נראה לומר שהיות והטמאה ענינה רחוק מהשם יתברך, לכן סודה נעלם מהאדם כל עוד אינו ברמת טהרה של

דבקות בהשם יתברך. ובפרט בטמאת מת, שהשוהים בקרבתו חיים בחסר ודאות מוחשית לגורלו של הנפטר, שבעוד הוא יודע כעת את מצבו ואת הסבות שנגרמו לו בעולם הזה, הם אינם יודעים. אמנם צדיקים קדושים כמשה רבינו, רבי עקיבא, שחיו בטהרה עצומה וממילא בדבקות איתנה בהשם יתברך, יכלו לעמוד על סודם של הדברים, ולהבין גם את עמק ענינו של המת, בעודם בחיי חייתם.

החי שהמתים חושבים אותו למת

על פי זה נראה להסביר את הקשר שבין טמאת אהל המת לתלמיד חכם שממית עצמו באהלה של תורה. והענין הוא, כי לומד התורה מתענג בלמודו, ולגדל קרבתו הגדולה להשם יתברך, אמרו חז"ל ("תנא דבי אליהו" רבה פרק יח) "כל תלמיד חכם שישב וקורא ושונה ועוסק בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו", עין שם עוד. אדם כזה שחוסה בצלו של הקב"ה, שרוי תמיד בשמחה ובטוב לב, על אף המארעות שמסביב, וכאמור הכתוב (תהלים צא) על היישוב בסתר עליון, הלן והחוסה בצל השם יתברך, שיועד שיציליהו מדבר המשתולל ומכל פרענות שמסביב, שאדם כזה מוגן לחלוטין - "לא תירא מפחד לילה מחץ יעוף וימם. מדבר באפל יהלך, מקטב ישוד צהרים. יפל מצדך אלף ורובה מימנה, אליך לא יגש. רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה". חשכת ההסתרה לא יפחידוהו וחיצי רעל נכחות ורחניים טמאים ומזיקים לא ירתיעוהו, אין פח בעולם שייכל לגבר עליו, משום "כי אתה ה' מחסי, עליון שמת מעונך" וכפי שממשיך המזמור לגדל הבטחון שיש לאדם זה שלא יאנה לו כל רע, ובאפן ההגנה ששולח לו השם יתברך על ידי מלאכיו ועושי רצונו.

אמנם שלנה רוחנית ועצומה זו היא נחלתו של לומד התורה הבוטח והחוסה בצלו של השם יתברך, אך לא תמיד יחושו בה אלו שסביבו, בפרט אלו שעדין לא הגיעו לרמת בטחון כזאת, לעזוב את העוסק בחיי שעה ולהתקדש קדש קדשים ללמוד התורה באהל, והם עומדים ותמהים ברחמים על אותו יושב אהל, מבלה את עתותיו בהבלי העולם הזה ובנוסף מפנים לעברו חצים ובליסטראות מצד שונאי תורה, ובראותם כך לבם נופל בקרבם. ולגדל התרדה גם יעלו שאלות ותמיהות נכח הדיפות? הזו תורה וזו שברה? והתמיהות גוברות והולכות ושאלת "צדיק ורע לו" פורצת בהמית צער ויגון. בלב כאוב ומלא רחמים מצלים את התמיהות הללו בפני לומד התורה, ומבקשים לברר עמו את המצב. הוא אינו מבין מה פשר רחמיהם כלפיו. לשוא יסביר להם שהלמוד

מענג אותו והתורה היא כל חייו. אמנם לפי מבטו נראה שהוא אכן מתענג, הוא אפילו מקרין הנאה, אבל הללו ידרשו הסבר הגיוני... וכיין שהסבר שכלי, לפי אמת מדת השכל המצמצם, לא יוכל לכבש את הרגשות הסוערים יסיקו שמדבר במת - "אדם כי ימות באהל" וכשם שמת לא מרגיש את העולם גם זה שלפניהם...

הוא, אשר הבריות רואים בו מת - הממית עצמו באהלה של תורה, חי יותר מהם [וגם לאחר עזיבתו את העולם נקרא חי (עין ברכות יח ע"א)] אלא שהכניע את גופו ובכך העצים את נפשו. עם זאת התאר מת (- ממית עצמו) הולם אותו מבחינה זו שפמו שהמת בעצמו אינו טמא, משום שאינו בהסתרה, כנזכר לעיל. ואלו הסובבים אותו, השרוים בחשכת ההסתרה, הם באמת נחשבים לטמאי מתים (כ"ל). וכשם שחי לא יוכל להבין מה מרגיש מת, עד שהדבר יקרה לו בעצמו, כך גם אלו הפוקדים את אהליו של לומד התורה, לא יבינו את טהרתו ובינוהו, עד שהם בעצמם ימיתו עצמם באהלה של תורה, ובכך יתפאו מטמאתם. וכשם שטהרה ובפרט טהרה ממת היא חק שלמעלה מטעם ודעת ולא נתנת להכנה בגדרי שכל מצמצם, כך טהרתם של אלו היא למעלה מטעם ודעת ולא יטהרו ממחשבות אלו עד שיכתתו את עצמם ללמוד התורה, כי רק ההולכים בחשך ראו אור גדול (עין בתחומא פרשת נח פרק ג), רק תלמידי חכמים שרכשו את התורה בעמל, בתנאים לא תנאים, ישפילו לזכות לכתרה של תורה, וכאשר גם הם יתאצצו ל'גול' מזמנם כדי לקבוע עת קבוע ללמוד תורה ישפילו לטעם מדבשה של תורה [כמובן שהמילה לגול בהקשר זה יש בה ריח של כפיות טובה, כי את כל הזמן העניק להם הקדוש ברוך הוא כדי יעסקו בתורתו - "עם זו יצאתי לי, תהלתי יספורו" (ישעיה מג, כא). וגם השעות המנצלים לצרכים אישים עליהם להיות לתכלית עבודת השם יתברך, כדי לצבור פח ויכלת לעסק בתורתו הקדושה].

זה הפענה ההולם והיחידי שייסביר את חייו של הממית עצמו באהלה של תורה.

והיי רצון מלפני אבינו שבשמים, שיפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו, ונזכה לברכות התורה, מרבה תורה מרבה חיים ולרפואת שושנה בת טובה לארך ימים ושנות חיים מאשרים בכריאות איתנה בכל אבריה וגידיה, בתוך שאר חולי ישאל, שבע שמחות וכל טוב, אמן כן יהי רצון.

מישיחות המגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומברך

מעט מהתועלת שבאכילת תמרים
במסכת בתובות (י סוף ע"ב) מוזכר שהתמרים משיבעים. ראוי לאוכלם לאחר הפעולה. תמרים לאחר ארוחת צהרים, משמחים את הלב ומועילים לבפול דאגות. ומועילים לחלי מעיים ולתהורים. (עין שם עוד בהרחבה פריטים בזה)

מזה מפקח על הנוזלים וכו' שבגופנו?

הבורא ית"ש ברא לנו שתי בליות שפועלות בחריצות לפקח על כמיות המים והחמצות והמלחים שבגוף, לנקות את הדם ולהסיר את עודפי המים והחמצות השתן, גפרית ועוד פסלת, שאם חלילה היו נותרים כל אלו להרקב בבטן, היו מרעילים את האדם. הבליות (שמשקלם בסך הכל כ-150 גרם) בוללות יותר ממליון יחידות נקוי (נפרונים) שמפזרים על פני הכליה (ארכם הכולל נאמד ביותר מ-10 קילומטר). מידי יום מעבדים וממחזרים 1,700 ליטר דם כמעט בשלמותו, להוציא חלק מועט שנהפך לשתן. כך משתחרר פסלת והגוף נשמר נקי ובריא.